

A Közlekedési, Hírközlési és Vízügyi Minisztérium és a közlekedési szakkönyvtárak

A KHVM-en belül a Fejlesztési főosztály hatáskörébe került a K+F tevékenység szervezése és koordinációja mellett a háttérintézményi szakkönyvtárak működtetésének elősegítése. A szakkönyvtárakban felhalmozott ismeretanyagot, és az ismeretterjesztés, az információszerzés technológiáit a K+F tevékenység részének tekintjük. Az a célunk, hogy a könyvtári tevékenység az információtechnológia új eszközei által szorosabban integrálódjon a K+F tevékenységbe, és intézményen belül közvetlenül kötődjön a bevételtermelő folyamatokhoz.

Az alábbiakban röviden felvázolom azt a kapcsolatot, amely a Közlekedési, Hírközlési és Vízügyi Minisztérium (KHVM) vezetése és a közlekedési információs hálózat elemei, a szakkönyvtárak között fennáll.

A KHVM-en belül a Fejlesztési főosztály hatáskörébe került a K+F tevékenység szervezése és koordinációja mellett – a nyilvánvaló szakmai összefüggés következményeként – az intézményi önállóság tiszteletben tartásával a szakkönyvtárak működtetésének elősegítése. Az intézményi önállóság mértékét jellemzi az a hat-hét évvel ezelőtti döntés, amely szerint a fenntartás terheit túlzottan tartva a tárca szakmai irányítása alá tartozó, de önálló gazdálkodást folytató vállalat jogutód nélkül megszüntette a Hajózási Szakkönyvtárat. Az alaphelyzet ma sem változott: önálló gazdasági egységek keretében üzemelnek a könyvtárak, közvetlenül függnék az intézmény gazdálkodási helyzetétől; a minisztérium segítő szándékú, befolyásoló programjai csak az egyik ható tényezőt jelentik.

A minisztérium érdekeltsége a könyvtárak fenntartásában a K+F infrastruktúra oldaláról jelentkezik. A szakkönyvtárakban felhalmozott ismeretanyagot és az információs technológiát a K+F tevékenység feltételének tekintjük. Kutatóintézetünk egyik legfontosabb háttértevékenysége döntéshozó tanulmányok készítése a kormányzati, illetve közigazgatási munkához, koncepciók, szabályozási elvek kidolgozásához. Elengedhetetlen, hogy első lépésként kitekintsenek a világba, amit az információk elemzése követhet, majd célirányos szintézis a kutatói hozzáadott értékkel kiegészítve. Az „első lépés” ma még mindig a szakkönyvtárban

történik meg, amely szakavatott segítséggel támogatja a kutatói feladat megoldását.

A tárca szakmai vezetői által kritizált háttéranyagok egyik tipikus hiányossága a szűk körre korlátozódó helyzetfelmérés. Ennek oka sok esetben a sietség, a szorító határidők, és a „fiókból dolgozás” rossz hagyománya. Egy-egy téma kidolgozása során lehet ugyan sokallni a szakirodalmi kutatásra fordított időt, de a K+F tevékenység egészére ez biztosan nem áll. Éppen a szakirodalom áttekintése teszi lehetővé, hogy a téma kidolgozása folyamán több időt takarítsanak meg. Ezért a tárca érintett vezetői egyértelműen pozitívan ítélik meg az információs hálózat elemeit és tevékenységük fejlesztését.

A KHVM érdekeltsége a kutatóhelyi szakkönyvtárak ügyében tovább nőtt, amikor a minisztérium 1991-ben közelebbi kapcsolatba került a *Közlekedési Miniszterek Európai Konferenciája* (Conférence Européenne des Ministres des Transports = CEMT) nevű szervezettel, amelynek Párizsban vannak központi irodái. E szervezet a munkabizottságoktól a miniszterek tanácsáig több szinten teremt fórumot a közlekedési feladatok Európaszerte harmonizált megoldására, a beruházások előkészítésétől az egységes statisztikáig. E rendszer eleme a *Közlekedési Műszaki-Gazdasági Dokumentációs Központ*, ahol a közlekedésgazdasági kiadványok bibliográfiai adatait központilag kezelik, kiegészítve ezeket a kutatási jelentések adataival is. Politikai célként tűztük ki – amelyet el is értünk –, hogy a konferencia elnöke egy évig a magyar közlekedési miniszter legyen, és 1996-ban az éves ülést Magyarországon tartsák meg.

Szoros együttműködést alakítottunk ki a CEMT dokumentációs központjával; a Közlekedéstudo-

mányi Intézet könyvtárvezetője, *Füredi Mihály*, a számítástechnikai munkacsoport aktív, elismert tagja. A tárca vezetése felismerte, hogy a pozíciók erősítésének egyik lehetősége a nemzeti információ bejuttatása a CEMT adatbázisba. A kialakított tervnek megfelelően az OMFB Mecenatúrapályázatán egyszer 15, másodszer 10 millió Ft-ot sikerült e célra megszerezni és felhasználni. (Erről részletesen lásd *Füredi M.: Számítástechnikai fejlesztések a KHVM közlekedési szakkönyvtárainban c. dolgozatát e számunkban. – A szerk.*)

Az elvégzett munka eredménye egy informatikai szempontból homogén, korszerű, nemzetközi csatlakozási felülettel rendelkező könyvtári információs rendszer, amely kétirányú információcserét tesz lehetővé a CEMT dokumentációs központjával, és egyre több magyar vonatkozású adatot tartalmaz. A minisztérium helyi számítógépes pályázatán keresztül a szakfőosztályok dolgozói is hozzáférhetnek ezekhez az információkhoz.

A minisztérium vezetése a szakkönyvtárak fejlesztésével és fenntartásával kapcsolatban ugyanazokkal a nehézségekkel néz szembe, mint bármely más ágazat.

- A könyvtárak fenntartása az intézményeknek nem kis anyagi terhet jelent, és a használat eredménye nem közvetlenül jelenik meg a bevételekben.
- Sem a tárca, sem az intézetek nem rendelkeznek olyan költségvetési vagy költségvetésszerű alapokkal, amelyekből a jórészt állandó költségű szervezeti egység kiadásait (kiadásainak egy részét) fedezni lehetne.
- Az információs technológia fejlődése, a multimedia eszközök és információanyagok számának rohamos emelkedése előrevetíti, hogy a szakmai információkat a felhasználóknak eljuttató szervezeteknek fel kell készülniük arra, hogy a hagyományos feladatot új módon kezeljék.

A tárca szándéka, hogy a döntés-előkészítő háttéranyagok megrendelésekor a ráfordítások egy bizonyos szintje felett (az első megközelítésben 2 millió Ft lehet) kötelezően előírja a dokumentált irodalomkutatást, amelynek elkészültével egy

szakmai grémium dönt a folytatás mikéntjéről. Az előkészítésre és a szakmai véleményezésre a tervezett költségeknek 10–15%-át kellene előirányozni, ez pedig közvetlen, vagy legalábbis számba vehető bevétele lenne a ma ingyen – és nem kielégítő mértékben – használt könyvtáraknak. Az elgondolásnak ma talán annyi híve van, mint amennyi ellenzője. A versenyhelyzet fenntartása szempontjából vitatott kérdés, hogy kötve legyen-e a kutató intézménye könyvtárhoz, vagy ne. Nincs megállapodott elképzelés arról sem, hogy a teljesítmény (a feltárt anyag mennyisége), vagy az eredeti feladat költsége legyen a könyvtári kalkulációk alapja. Ezeket az elveket az év végéig szeretnénk tisztázni és rögzíteni, majd 1996-ban alkalmazni.

A fenntartási költségek szempontjából nem közböbs, hogy kutatóhelyeink különféle keretek között működnek. Van köztük önálló, a tárca tulajdonában lévő részvénytársaság (Közlekedéstudományi Intézet Rt.), állami vállalat keretei között működő szervezeti egység (MÁV Fejlesztési és Kísérleti Intézet), és átalakulás előtt álló költségvetési szervezet (Légiforgalmi és Repülőtéri Igazgatóság). Emiatt nem lehet egységesen kezelni a problémákat; legcélszerűbben maga a tulajdonos alakíthatja ki a finanszírozás rendjét.

Valószínű, hogy a minisztérium a megfelelő források megnyitása esetén a korszerűsítésre fordított költségek átcsoportosításának és elszámolásának megkönnyítésével teremt nagyobb mozgásteret a bázisintézmény számára.

Az információs technológia tekintetében már ma is elvárjuk a könyvtáraktól, hogy kezdjenek bekapcsolódni a hálózatos rendszerekbe. Az Internet levelező csoportjai, az adatbázisok egyre több, a kutatók számára hasznos információt tartalmaznak. Ha sikerül megszerezni az anyagi fedezetet, megindítjuk a szakkönyvtárosok ez irányú továbbképzését, hiszen a hálózati kapcsolatok – megfelelő jártasság esetén – már ma is több információt kínálnak, mint amennyire saját erőnkől telne.

Beérkezett: 1995. X. 18-án.

OMIKK FORDÍTÓ IRODA

1088 Budapest, Múzeum u. 17.
Telefon: 138-2874 Fax: 138-4924

- MŰSZAKI FORDÍTÁS, LEKTORÁLÁS
- TOLMÁCSOLÁS, SZÖVEGSZERKESZTÉS
- SZAKIRODALOM BESZERZÉS
- 30 NYELV, ORSZÁGOS HÁLÓZAT, REÁLIS ÁRAK